

І.П. Нікітіна, О.В. Галегова, Ю.О. Нікітін

**ОРГАНІЗАЦІЯ МЕТОДИЧНОГО ОБ'ЄДНАННЯ
ВЧИТЕЛІВ СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН**

(методичний посібник)

Схвалено комісією з історії
Науково-методичної Ради з питань освіти
Міністерства освіти і науки України

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН

ББК 74р
УДК 371
Н62

Схвалено комісією з історії
Науково-методичної Ради з питань освіти
Міністерства освіти і науки України
(лист від 15.06.10 №1.4/18-Г-309)

Нікітіна І.П., Галєгова О.В., Нікітін Ю.О.
Н62 Організація методичного об'єднання вчителів суспільствознавчих дисциплін:
методичний посібник. — Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. — 200 с.

ISBN 978-966-10-1328-4

Посібник містить методичне і нормативно-правове забезпечення шкільного методичного об'єднання суспільствознавчих дисциплін, а також зміст, план його роботи.

Для вчителів суспільствознавчих дисциплін.

ББК 74Р
УДК 371

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва*

ISBN 978-966-10-1328-4

© Навчальна книга — Богдан,
майнові права, 2011

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОBOB'ЯЗКИ BЧИТЕЛІВ ШМО

Основними напрямками діяльності вчителя в шкільному методичному об'єднанні є:

1. Участь в методичній та інформаційній роботі ШМО.
2. Участь в засіданнях ШМО, науково-методичних семінарах, школах передового досвіду і т.д.
3. Участь в роботі методичного об'єднання з науково-методичного забезпечення змісту предмета, курсу, факультативу, що викладається.
4. Самоузагальнення досвіду та організація його розповсюдження серед членів ШМО.
5. Підготовка творчих звітів з питань методів навчання, виховання, розвитку, що найчастіше використовуються у навчальному процесі.
6. Надання допомоги молодим вчителям.
7. Проведення консультацій для педагогів навчального закладу з актуальних проблем методики викладання предмета.
8. Участь разом з адміністрацією навчального закладу у підготовці вчителів до атестації.
9. Проведення науково-практичних конференцій для учнів та вчителів.

Обов'язки учителя-члена ШМО

1. Створює Банк методичних розробок, тестів, діагностик, які сприяють поліпшенню якості освіти.
2. Веде картотеку ППО з предмета, який викладає.
3. Використовує інноваційні технології.
4. Займається самоосвітою.

Права

1. Бере участь у роботі ШМО та методичної ради навчального закладу.
2. Розробляє та створює методичні рекомендації з питань освіти, виховання та розвитку, які не суперечать чинному законодавству.
3. Бере участь тільки в одній формі ШМО.

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ШКІЛЬНОГО МЕТОДИЧНОГО ОБ'ЄДНАННЯ

- Конституція України (витяг). Прийнята на V сесії ВР України 28.06.96 р.
- Закон України «Про освіту».
- Закон України від 13.05.99 р. № 651XIV «Про загальну середню освіту» (витяг).
- Указ Президента України від 17.04.02 р. № 347/2002 «Про Національну доктрину розвитку освіти».
- Постанова КМУ від 31.12.05 р. № 1312 «Про невідкладні заходи щодо запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти».
- Наказ МОН від 21.01.06 р. № 30 «Про організаційні заходи щодо підготовки та проведення у 2006 році зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти випускників навчальних закладів системи загальної середньої освіти».
- Концепція загальної середньої освіти (12-річна школа). Постанова Колегії МОН України та Президією АПН України N 12/52 від 22.11.01 р.
- Про затвердження Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти. Постанова КМУ від 14.01.04 р. № 24.
- Державний стандарт базової і повної середньої освіти (витяг). Характеристика освітньої галузі «Суспільствознавство».
- Лист МОН від 10.08.10 р. № 1/9543 «Про навчальних планів загальноосвітніх навчальних на 2010/2011 навчальний рік».
- Типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів III ступеню (додаток до листа МОН від 10.08.10 № 1/9543).
- Про затвердження концепції профільного навчання в старшій школі. Рішення колегії МОН від 25.09.03 р. № 10/13.
- Концепція профільного навчання в старшій школі (витяг).
- Наказ МОН від 20 травня 2003 р. № 306 «Про затвердження Типових навчальних планів для організації профільного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах».
- Типові навчальні плани для організації профільного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах.
- Концепція історичної освіти середньої загальноосвітньої 11-річної школи (проект).
- Концепція правової освіти середньої загальноосвітньої 11-річної школи (проект).
- Наказ МОН від 18.02.08 р. № 94 «Про затвердження Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти».
- Положення про державну підсумкову атестацію учнів (вихованців) у системі загальної середньої освіти .
- Наказ МОН від 14.04.08 р. № 319 «Про затвердження Інструкції про переведення та випуск учнів (вихованців) навчальних закладів системи загальної середньої освіти».
- Інструкції про переведення та випуск учнів (вихованців) навчальних закладів системи загальної середньої освіти.
- Наказ МОН від 20.07.04 р. № 601 «Про затвердження Положення про навчальні кабінети загальноосвітніх навчальних закладів».
- Положення про навчальні кабінети загальноосвітніх навчальних закладів (витяг).
- Наказ МОН від 20.08.93 р. № 310 «Типове Положення про атестацію педагогічних працівників України».
- Наказ МОН від 20.02.2002 р. № 114 «Про затвердження Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад».
- Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад (витяг).

- Лист МОН від 7.03.01 р. № 1/9 «Про порядок проведення навчальних екскурсій та навчальної практики учнів загальноосвітніх навчальних закладів».
- Наказ МОН від 18.09.09 р. N 873 «Про затвердження Умов прийому до вищих навчальних закладів».
- Перелік програм, основної та додаткової навчальної літератури для використання в загальноосвітніх навчальних закладах у 2010/2011 н. р.

Стаття 55. Права педагогічних та науково-педагогічних працівників

1. Педагогічні та науково-педагогічні працівники мають право на:

- захист професійної честі, гідності;
- вільний вибір форм, методів, засобів навчання, виявлення педагогічної ініціативи;
- індивідуальну педагогічну діяльність;
- участь у громадському самоврядуванні;
- користування оплачуваною відпусткою;
- забезпечення житлом у першочерговому порядку, пільгові кредити для індивідуального і кооперативного будівництва;
- придбання для працюючих у сільській місцевості основних продуктів харчування за цінами, встановленими для працівників сільського господарства;
- одержання службового житла;
- підвищення кваліфікації, перепідготовку, вільний вибір змісту, програм, форм навчання, закладів освіти, установ та організацій, що здійснюють підвищення кваліфікації і перепідготовку. Відволікання педагогічних та науково-педагогічних працівників від виконання професійних обов'язків не допускається за винятком випадків, передбачених чинним законодавством.

Стаття 56. Обов'язки педагогічних та науково-педагогічних працівників

Педагогічні та науково-педагогічні працівники зобов'язані:

- постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру;
- забезпечувати умови для засвоєння вихованцями, учнями, студентами, курсантами, слухачами, стажистами, клінічними ординаторами, аспірантами навчальних програм на рівні обов'язкових вимог щодо змісту, рівня та обсягу освіти, сприяти розвиткові здібностей дітей, учнів, студентів;
- настановленням і особистим прикладом утверджувати повагу до принципів загальнолюдської моралі: правди, справедливості, відданості, патріотизму, гуманізму, доброти, стриманості, працелюбства, поміркованості, інших чеснот;
- виховувати у дітей та молоді повагу до батьків, жінки, старших за віком, народних традицій та звичаїв, національних, історичних, культурних цінностей України, її державного і соціального устрою, дбайливе ставлення до історико-культурного та природного середовища країни;
- готувати учнів та студентів до свідомого життя в дусі взаєморозуміння, миру, злагоди між усіма народами, етнічними, національними, релігійними групами;
- додержувати педагогічної етики, моралі, поважати гідність дитини, учня, студента;
- захищати дітей, молодь від будь-яких форм фізичного або психічного насильства, запобігати вживанню ними алкоголю, наркотиків, іншим шкідливим звичкам.

ТИЖДЕНЬ ІСТОРІЇ

Одним із завдань сучасної шкільної історичної освіти є вміння учня орієнтуватися у величезному потоці інформації. Навчити цьому лише на уроці історії чи права просто неможливо, тому доречно проводити в школі тижні історії та права, які являють собою комплекс різноманітних форм позакласної роботи.

Основні завдання тижня:

- підвищення інтересу учнів до предметів суспільно-гуманітарного циклу;
- розширення й поглиблення знань та вмінь учнів з предмета;
- реалізація на практиці основних принципів особистісно-орієнтованого підходу до навчання;
- створення сприятливих умов для виявлення знань та вмінь учнів у нестандартних ігрових ситуаціях.

Досягти цього неможливо без відповідного організаційно-методичного забезпечення всього комплексу заходів предметного тижня, розроблення чітких стратегічних планів, прогнозування результатів роботи, неформального підбиття підсумків.

У зв'язку з цим, варто детально розглянути найважливіші аспекти цього питання.

Так, для досягнення максимального ефекту позакласного заходу доцільно дотримуватись таких принципів, як:

- масовість;
- видовищність;
- диференційований підхід;
- інтерактивність.

Пропонуємо декілька варіантів планування Тижня історії.

Варіант 1.

День	5-7	8	9	10	11
День вікторини	Історична вікторина	«Щасливий випадок»	Найрозумніший	Колесо історії	Брейн-ринг «Що? Де? Коли?»
День конкурсів	Історичне «Поле чудес»	Конкурс історичних кросвордів	Конкурс історичних кросвордів	Історичний КВК	Історичний КВК
День художника	Конкурс історичних малюнків	Конкурс емблем середньовіччя	Конкурси плакатів та газет на історичні теми	Конкурси плакатів та газет та історичні теми	Конкурси плакатів та газет на історичні теми
День подорожей	Перегляд історичних мультфільмів	1. Перегляд історичних фільмів. 2. Вулицями старого міста (екскурсія). 3. Заочна подорож: «Музеї світу» (на базі кабінету інформатики). 4. Подорож науково-технічною виставкою (інтелектуальна гра).			
День вечорів	Козацькі розваги	Козацькі розваги	Інтелектуальний марафон	Інтелектуальний марафон	Інтелектуальний марафон

Варіант 2.

Клас	Конкурси	Ігри		Подорожі	Вечори
		Пізнавальні	Інтелектуальні		
5–7	Конкурс малюнків «Міфи народів світу»	Вікторини «Таємниці Стародавнього світу»	Історичне «Поле чудес»	Заочна подорож «Сім чудес світу»	Козацькі розваги
8	Емблеми середньовіччя	«Щасливий випадок»	Конкурс історичних кросвордів	Подорож вулицями середньовічних міст	«Без верби та калини нема України»
9	Конкурс історичних стінних газет	Найрозумніший	Інтелектуальний марафон «XX століття: підбиваючи підсумки»	Заочна подорож «Музеї світу»	Історико-літературний вечір
10-11	Конкурс історичних стінних газет та плакатів	«Колесо історії»		Історія рідного міста в назвах вулиць (екскурсія по місту)	В піснях історія народу

Варіант 3.

№ п/п	Дата	ЗМІСТ	Відповідальні	Прим.
1	2	3	4	5
1.		Відкриття Тижня історії (оголошення по шкільному радіо, анонс плану проведення тижня)	Вчителі історії, керівник шкільного радіовузла	
2.		Тематичні бесіди по класах	Класні керівники, вчителі образотворчого мистецтва,	
3.		Конкурс на кращу стіннівку, реферат, схему, вірш, кросворд, загадку, емблему, міні-твір, есе, казку на історичну тематику.	української та зарубіжної літератури, керівник драматичного гуртка, вчителі історії	
4.		День лектора (робота лекційної групи в молодшій школі)	Керівник лекторської груп; заступник директора з НВР	
5.		Науково-теоретична конференція «Тероризм — загроза людству»	Вчителі історії та суспільно-гуманітарних дисциплін	
6.		Турнір знавців історії	Керівник історичного гуртка	
7.		Засідання ШНТ з історії	Керівник ШНТ	
8.		Експерсії до шкільного музею	Керівник гуртка «Юний екскурсовод»	
9.		«Історія мого міста» (Експерсія по м. Суми)	Класні керівники	
10.		«Світова культура». Подорож музеями світу	Вчитель інформатики, вчитель історії	

11.	«Ніхто не забутий, ніщо не забуте»	Вчитель ДПО, класний керівник	
12.	Козацькі розваги	Вчитель фізичної культури, вчитель історії	
13.	«Українська діаспора і світове товариство»	Вчителі іноземної мови, історії та укр. літератури	
14.	Бібліотечні уроки в 10–11 класах «Пам'яті жертв Голодомору»	Бібліотекар, вчитель історії	
15.	Захист робіт учасників історико-географічної експедиції «Сто чудес України»	Вчителі географії, вчителі історії	
16.	Таємниці історії «Алхіміки — хто вони?»	Вчителі хімії, вчителі історії	
17.	На шляху до європейської співдружності	Вчителі економіки, вчителі історії	
18.	Сучасні проблеми України (круглий стіл)	Вчителі історії, психолог, соціальний педагог, заступник директора з виховної роботи	
19.	Захист проекту суспільної акції школярів України «Громадянин»	Керівник проекту	
20.	Виставка-огляд нової літератури на історичну тематику	Бібліотекарі	
21.	Конкурс віршів, загадок, міні-творів, казок на історичну тематику для молодших та середніх класів	Класні керівники, вчителі історії	
22.	Проведення вікторин по паралелях	Вчитель історії	
23.	Вечір «Без верби та калини нема України»	Вчитель української літератури, вчитель історії	
24.	Вечір «В піснях історії народу»	Вчитель музики, вчитель історії	
25.	Конкурс-виставка «Реконструкції історичних споруд та одягу»	Вчителі праці, історії образотворчого мистецтва	
26.	Диспут «Відповідальність вчених за свої відкриття»	Вчитель фізики, вчитель права, вчитель історії	
27.	Подорож науково-технічною виставкою (інтелектуальна гра)	Вчитель фізики, вчитель права, вчитель історії	
28.	Підбиття підсумків, нагородження активних учасників, переможців тижня історії	Директор, керівник ШМО, вчитель суспільно-гуманітарних дисциплін	

Під час проведення загальношкільних заходів обов'язково треба звернути увагу на учнів, які вперше демонструють свої знання і вміння на належному рівні. Як правило, це учні 5–7 класів. Фактично, це резерв майбутніх учасників олімпіад, турнірів, історичних змагань. Для поліпшення роботи з цими дітьми необхідно створити картотеку, яка в свою чергу, є складовою загального банку даних «Обдарованність».

Результативність роботи вчителя

Прізвище, ім'я, по батькові		
Усього навчалоя учнів в минулому році		
% якості знань за останній навчальний рік		
Загальна кількість учасників конкурсів	– міських	
	– обласних	
	– всеукраїнських	
	– міжнародних	
Загальна кількість учнів, які взяли участь у всеукраїнських олімпіадах	– міський етап	
	– обласний етап	
	– всеукраїнський етап	
Загальна кількість слухачів МАН	– міський етап	
	– обласний етап	
	– всеукраїнський етап	
Кількість учнів, охоплених реалізацією проекту		
Результативність, оцінка виконаного проекту		
Кількість відкритих уроків за рік		
Особиста участь у конкурсах фахової майстерності: вчитель року, конкурс на кращий урок, конкурс на кращий поза-шкільний захід та ін.		
Участь вчителя в роботі фахових семінарів (шкільних, міських, обласних)		
Продовження навчання випускників у ВНЗ за суспільно-гуманітарним напрямком		

ЗМІСТ

1. Положення про методичне об'єднання вчителів суспільно-гуманітарних дисциплін (проект).....	3
2. Функціональні обов'язки вчителів ШМО	8
3. Нормативно-правове забезпечення організації шкільного методичного об'єднання ...	9
4. Нормативно-правові документи, які регламентують роботу вчителя суспільно-гуманітарних дисциплін.....	51
5. Документація ШМО	53
6. Технологія розробки авторських програм	55
7. Методичне забезпечення шкільного методичного об'єднання.....	66
8. План роботи ШМО.....	74
9. Можливі напрями роботи ШМО та її результативність.....	87
10. Зміст роботи ШМО.....	92
11. Форми роботи ШМО.....	96
12. План роботи керівника ШМО.....	97
13. Методичний тиждень.....	98
14. Тиждень науки.....	100
15. Тиждень історії.....	101
16. Позакласна робота:	109
16.1 Положення про Всеукраїнський конкурс учнівської творчості	110
16.2. Положення про щорічну Всеукраїнську краєзнавчу акцію учнівської та студентської молоді «Колосок пам'яті».....	113
16.3. Положення про Всеукраїнський просвітницько-патріотичний конкурс «вчинених дій» щодо вшанування пам'яті жертв Голодомору 1932–1933 років «Голодомор 1932–1933 років. Пам'ять народу».....	115
16.4. Положення про Міжнародний конкурс «Уроки Голодомору та Голокосту – уроки толерантності».....	117
16.5. Положення про Всеукраїнський конкурс з українознавства	123
16.6. Рекомендації щодо проведення конкурсу робіт II етапу Всеукраїнської туристсько-краєзнавчої експедиції «Краса і біль України»	133
16.7. Положення про заочну Першість України на кращу туристсько-краєзнавчу подорож учнівської та студентської молоді.....	135
16.8. Рекомендації щодо складання звіту про туристсько-краєзнавчу подорож з активними способами пересування	138
16.9. Положення про Всеукраїнський щорічний конкурс на кращий навчально-методичний матеріал туристсько-краєзнавчої тематики	142
16.10. Положення Всеукраїнського турніру юних істориків	145
16.11. Робота з обдарованою молоддю	153
17. Аналітичний блок адміністрації навчального закладу та вчителів ШМО	159
18. Використана література.....	196

Навчальне видання

Нікітіна Ірина Павлівна, Галегова Олена Валеріївна,
Нікітін Юрій Олександрович

**ОРГАНІЗАЦІЯ МЕТОДИЧНОГО ОБ'ЄДНАННЯ
ВЧИТЕЛІВ СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН
(методичний посібник)**

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Василь Герасимчук*
Обкладинка *Ростислава Крамара*
Комп'ютерна верстка *Ольги Постумент*

Підписано до друку 23.12.2010. Формат 60х84/8. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 23,25 Умовн. фарбо-відб. 23,25.

Видавництво "Навчальна книга – Богдан"
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48; 52-19-66
publishing@budny.te.ua, office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-1328-4

